

Enhetliga regler för gränsöverskridande skadevållande händelser – Rom II-förordningen

av Carolina Saf



Carolina Saf
carolina.saf@juridicum.su.se

Europa integreras alltmer. Vi arbetar, bedriver affärer, reser, studerar och turistar utomlands, vilket innebär fler gränsöverskridande kontakter och möten med andra människor. Ibland är dessa möten inte fullt så angenäma. Vad gäller egentligen när man krockat med en dam från Heidelberg i de franska Alperna? Eller när espressomaskinen inköpt under en resa till Italien exploderar hemma i köket? Vad kan man vidta för åtgärder när grannfastigheten på andra sidan gränsen förvarar farligt avfall under bar himmel? Enligt vilket lands lag skall dessa anspråk bedömas och eventuellt skadestånd beräknas? Den Europeiska gemenskapen har tagit fram ett regelverk för dessa frågor.

Den 11 januari 2009 ersattes de svenska lagvalsreglerna på skadeståndsrättens område med de gemenskapsrättsliga bestämmelserna i Rom II-förordningen om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II).¹

I. Bakgrund

Det civilrättsliga – internationellt privaträttsliga (IP-rätt) – samarbetet inom den Europeiska gemenskapen (EG) har ett långt förflutet. Redan i Romfördraget uppmärksammades behovet av en gemensam och enhetlig reglering av i första hand “förenkling av formaliteter för ömsesidigt erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden och skiljedomar”, dvs. internationell processrätt. Detta *mellanstatliga* samarbete i enlighet med art. 293 [ex 220] EGF resulterade sedermera i 1968 års Brysselkonvention (BK) och 1971 års Tolkningsprotokoll.²

Kort därefter inleddes även ett samarbete avseende *enhetliga lagvalsregler på privaträttens område*, för att dels harmonisera innehållet i de medlemsstatsdomar som tack vare BK åtnjöt fri rörlighet på den gemensamma marknaden, dels förhindra s.k. forum shopping genom att parterna valde domstol efter innehållet i *lex foris* lagvalsregler enligt BK:s

Carolina Saf är jur.kand (Stockholm), LL.M. in International Business Law (London) samt doktorand i internationell privat- och processrätt vid Stockholms universitet.

Denna artikel har publicerats i Europarättslig Tidsskrift, se ERT 2009 s. 25-48, och återges här med tillstånd från ERT.

regler om prorogationsklausuler (partsautonomi). Detta samarbete omfattade inledningsvis hela privaträtten, dvs. avtalsrätt, skadeståndsrätt och sakrätt. Arbetet begränsades snart till avtalsrättens område, för att medlemsstaterna över huvud taget skulle kunna enas. År 1980 antogs Romkonventionen om tillämplig lag på avtalsförpliktelser (RK), som senare kompletterades med 1988 års Tolkningsprotokoll.³ Alla dessa IP-rättsliga instrument utgör EG-rätt i vid bemärkelse, s.k. *communautaire aquis*, då det åligger medlemsstaterna en fördragsplikt att även vara konventionsstat till dessa.⁴

Alltsedan Amsterdamfördraget⁵ trädde ikraft år 1999 har EG exklusiv kompetens⁶ över det IP-rättsliga samarbetet.⁷ Således har BK ersatts av Bryssel I-förordningen (BIF) och arbetet med att reformera RK samt komplettera denna med lagvalsregler för utomobligatoriska förpliktelser har skett i EG:s regi. EG har även blivit en självständig medlem vid Haagkonferensen för internationell privaträtt (utöver medlemsstaternas egna medlemsskap) och vid internationella överenskommelser med tredje stat är det EG som är avtalspart.⁸

Emellertid finns det ett grundläggande problem med gemenskapskompetensen: den rättsliga grunden (art. 61.c och 65 EGF) återfinns i Avdelning IV – *Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer* EGF, vilket medför att Danmark, Förenade Kungariket och Irland står utanför också det civilrättsliga samarbetet. De två senare har dock möjlighet att välja att delta i enskilda delar av samarbetet enligt Avdelning IV, och hittills har dessa valt att göra det avseende IP-rätten.⁹ Således står *de facto* enbart Danmark utanför, med undantag för de Parallella avtalen som infogar Danmark i BIF samt Delgivningsförordningen.¹⁰

Lagstiftningsarbetet med utomobligatoriska lagvalsregler återupptogs under 1990-talet i samband med Maastrichtfördraget och i juli

2003 antogs ett första lagförslag till Rom II av kommissionen. Därefter följde fyra års förhandlingar gentemot Europaparlamentet, som haft många synpunkter på både reglernas innehåll och utformning. Först efter att rådet och parlamentet sammanträtt i förlikningskommittén kunde en överenskommelse nås. Rom II antogs till slut den 11 juli 2007 och började tillämpas den 11 januari i år.

2. Den europeiska IP-rättsliga traditionen

Europa tillhör den traditionella IP-metoden.¹¹ En traditionell lagvalsregel består av dels ett referensled (hänvisningsled), dels ett anknytningsled. Med hjälp av referensledet avgränsas eller definieras – kvalificeras – rättsfrågan eller rättsförhållandet ifråga, t.ex. avtal, produktansvar, trafikskada, m.m.. Normalt sett sker denna s.k. kvalifikation i enlighet med *lex fori*, dvs. en svensk domstol kvalificerar i enlighet med svensk rättsuppfattning, inkl. eventuella implementerade konventioner samt EG-rätten. Detta är helt naturligt, då en domstol tillämpar sina egna IP-regler. Anknytningsledets uppgift är att med hjälp av s.k. anknytningsmoment bestämma vilket lands lag som skall tillämpas. Exempelvis hemvist, skadeort, m.m. Då anknytningsledet – och därmed fastställandet av *lex causa* (den tillämpliga lagen) – är beroende av hur rättsfrågan kvalificeras, är kvalifikationen följaktligen en mycket viktig metodfråga. Därutöver styr kvalifikationen också vilka rättsregler i *lex causa* som sedermera tillämpas.¹²

Även domsrättsreglerna har en liknande uppbyggnad (*mutatis mutandis*), men utformningen påverkas naturligtvis av de processrättsliga förutsättningarna. För att allmänt forum ska vara aktuellt räcker det exempelvis med att rättsförhållandet hänför sig till privaträtten, dvs. referensledet blir mera allmänt hållet. Avseende anknytningsmomentet behö-

ver detta inte heller vara lika exklusivt, då flera alternativa anknytningsmoment ej står i konflikt med varandra utan endast ger upphov till flera möjliga fora (se t.ex. BIF art. 5.3 nedan).

Sammanfattningsvis aktualiserar alltså en sedvanlig IP-rättslig bedömning ett eller flera av följande led: För det *första*, kvalifikation enligt *lex fori* för att dels bestämma vilka IP-regler, resp. vilka materiella regler i *lex causa*, som skall användas. För det *andra*, fastställande av domsrätt, dvs. huruvida en viss domstol är behörig, alternativt vilket/-a lands/länders domstol som är behörig/a. För det *tredje*, bestämmande av *lex causa* enligt lagvalsreglerna i *lex fori*. För det *fjärde*, huruvida en utländsk dom – meddelad i ett annat land – kan erkännas och verkställas.

Som synes, är alltså ett rättsförhållandes territoriella anknytning till ett visst domstolsland av stor vikt, då så många IP-rättsliga frågor bedöms enligt *lex fori*. Det bästa sättet att tillhandahålla en förutsebar och rättssäker reglering av IP-rätten på den gränsöverskridande inre marknaden är naturligtvis ett EG-rättsligt uniformt regelverk, dvs. att alla medlemsstaterna tillämpar "samma" *lex fori* vid den IP-rättsliga bedömningen.

3. En översikt av den svenska autonoma IP-rätten

Svensk autonom IP-rätt saknar skrivna kollisionregler på det utomkontraktuella området. Istället har dessa slagits fast i Högsta domstolens (HD) rättspraxis. Redan i NJA 1933 s. 364 tillämpade HD den s.k. *lex loci delicti commissi*-regeln. Denna lagvalsregel innebär att utomobligatoriska skadeståndsanspråk skall bedömas enligt lagen vid den ort där skadan inträffade, dvs. antingen där den skadegörande handlingen resp. underlåtenheten ägt rum eller där skadan uppkommit. Att *lex loci delicti* skall tillämpas strikt följer

av NJA 1969 s. 163 där, trots en relativt stark svensk anknytning, nederländsk rätt tillämpades. Lustigt nog rörde det sig i båda rättsfallen om en svensk skadelidande och en svensk skadevällare i utlandet, med den skillnaden att i det äldre målet var den gemensamma svenska anknytningen helt slumpmässig, medan i det senare fallet var parterna gifta med varandra och reste tillsammans.¹³

Produktansvar och trafikskador omfattas av de allmänna reglerna, samtidigt som de materiella reglerna även tar sikte på gränsöverskridande situationer: importörens strikta ansvar för produkten torde indikera svensk rätt, medan den obligatoriska trafikskadeförsäkringen täcker skadefall i utlandet.¹⁴ Sverige har varken ratificerat 1973 års Haagkonvention om tillämplig lag rörande produktansvar eller 1971 års Haagkonvention om tillämplig lag rörande trafikolyckor.

Vad gäller domsrätten, tillämpas RB 10:8 analogt. Bestämmelsen omfattar endast renodlat utomobligatoriska förpliktelser, dvs. de kvasi-kontraktuella faller utanför. På samma sätt som i BIF art. 5.3 (se nedan), är både handlings- och effektorten domsrättsgrundande och det är tillräckligt att en del av handlingen företogs resp. skadan uppkom i Sverige.¹⁵ Däremot finns det ingen rättspraxis avseende var den undre gränsen går för att en ersättningsgill delskada skall anses vara tillräckligt omfattande för att även grunda domsrätt för hela, eller del av, skadeanspråket.¹⁶

4. Rom II

Rom II innehåller 40 ingresspunkter, 32 artiklar indelade i sju kapitel, samt tre uttalanden. Utöver ingressen ger även Kommissionens Motivering¹⁷ en viss vägledning, men hänsyn måste tas till att själva innehållet i Rom II förändrats under lagstiftningsprocessen.

I jämförelse med många av medlemsstaternas reglering av gränsöverskridande skade-

vällande händelser,¹⁸ utgör Rom II en heltäckande och systematisk reglering. Den utomobligatoriska rätten har delats upp i mindre ämnesområden, för att kunna anpassa valet av anknytningsmoment till resp. områdes specifika behov och karaktär vid bestämmandet av *lex causa*. Detta medför också att kvalifikationen blir mera detaljerad – annars går det inte att välja rätt lagvalsregel.

Ett par av de mer genomgripande nyheterna är införandet av dels partsautonomi – låt vara en mera begränsad sådan än på avtalsrättsens område, dels ett nytt begrepp: *lex loci damni* – lagen där den direkta skadan uppkom (effektortens lag), vilket utesluter alla hänvisningar till handlingsorten.

Art. 1 i Rom II inleder med slå fast det sakliga tillämpningsområdet: *utomobligatoriska förpliktelser på privaträttsens område i situationer som innebär lagkonflikt*. Därefter följer art. 2. Utomobligatoriska förpliktelser; 3. Universell tillämpning av lag; 4. Huvudregel; 5. Produktansvar; 6. Otillbörlig konkurrens och handlingar som begränsar den fria konkurrensen; 7. Miljöskador; 8. Immaterialrättsintrång; 9. Stridsåtgärder; 10. Obehörig vinst; 11. Tjänster utan uppdrag; 12. Oaktksamhet vid ingående av avtal; 13. Tillämplighet för artikel 8; 14. Lagval genom avtal; 15. Den tillämpliga lagens räckvidd; 16. Överordnade tvingande bestämmelser; 17. Ordnings- och säkerhetsbestämmelser; 18. Direkt talan mot skadevällarens försäkringsgivare; 19. Subrogation; 20. Flera skadevällare; 21. Giltighet till formen; 22. Bevisbördan; 23. Vanlig vistelseort; 24. Återförvisning är utesluten [*renvoi*-förbudet]; 25. Stater med mer än en rättsordning; 26. Grunderna för domstolslandets rättsordning [*ordre public*]; 27. Förhållandet till andra gemenskapsrättsliga bestämmelser [*lex specialis*]; 28. Förhållandet till gällande internationella konventioner; 29. Förteckning över konventioner; 30. Översynsklausul; 31. Tillämplighet i tiden; samt 32. Datum för tillämpning.

4.1 Förhållandet till andra

IP-regelverk på privaträttsens område

Privaträttsens område (förmögenhetsrätt) omfattar bl.a. avtalsrätten och den utomobligatoriska rätten, vilka båda är reglerade på EGNivå genom RK och Rom I,¹⁹ resp. Rom II. Avgränsningen mellan dessa två rättsområden har tidigare slagits fast av EGD i ett antal avgöranden om motsvarande uppdelning i BIF art. 5.1 resp. 5.3. Sammanfattningsvis innebär denna rättspraxis att en avtalsrättslig förpliktelse förutsätter att det föreligger ett *samtycke* mellan minst två parter,²⁰ eller något som kan *jämställas* med samtycke.²¹ Medan utomobligatoriska förpliktelser – *skadestånd utanför avtalsförhållanden*²² – utgörs av *res terande* obligationsrättsliga förpliktelser. Det rör sig alltså om en negativ bestämning vad gäller BIF art. 5.3, för att på så vis få en fullständig koordinering mellan bestämmelserna. En konsekvens av detta är att det saknas en konkret definition av begreppet.²³

Detta arv avseende kvalifikationen avtalsrättslig resp. utomobligatorisk förpliktelse, samt att dessa utgör autonoma begrepp, återfinns av naturliga skäl även i lagvalsreglerna. I ingresspunkt 7 i Rom I resp. Rom II betonas vikten av att resp. materiellt tillämpningsområde överensstämmer med dels BIF, dels sinsemellan. *Följaktligen åsyftas även här en fullständig koordinering i samspillet mellan Rom I och Rom II*, vilket kan åskådliggöras genom gränsdragningen mellan å ena sidan *culpa in contrahendo* som en utomobligatorisk förpliktelse och å den andra effekterna av ett ogiltigt avtal som en avtalsrättslig sådan.²⁴

Vad gäller *domsrätten* på privaträttsens område, är inte denna enbart reglerad i BIF (inkl. PDA och Luganokonventionen),²⁵ utan även i dels medlemsstaternas autonoma domsrättsregler – RB 10 kap – enligt hänvisningen i BIF art. 4,²⁶ dels specialkonventioner som ges företräde enligt BIF art. 71 resp. principen *lex specialis*. Traditionella lagvalsregler är emellertid *universella* i sin tillämpning, dvs. även

lagen i en tredjestat / icke-konventionsstat kan bli tillämplig som *lex causa*. Detta innebär att så snart en medlemsstats²⁷ domstol är behörig – oavsett domsrättsregel – kommer Rom II att tillämpas på lagvalet.

4.2 Kapitel I – Tillämpningsområde

Rom II är enligt art. 1.1 tillämplig på *utomobligatoriska förpliktelser på privaträttens område i situationer som innebär lagkonflikt*. Med 'lagkonflikt' avses att det rör sig om ett gränsöverskridande rättsförhållande med anknytning till mer än en rättsordning, ett s.k. *internationellt moment*. Begreppet är synonymt med formuleringen i RK: 'ett val skall göras mellan lagarna i olika länder', och innebär i praktiken ingen egentlig skillnad heller i förhållande till det traditionella IP-begreppet 'rättsförhållande med internationell karaktär', bortsett från att 'lagkonflikt' också kan inbegripa ett lagval mellan olika rättssystem i en och samma stat, t.ex. Förenade kungariket.²⁸ Enligt art. 25.2 behöver dock inte Förenade kungariket tillämpa Rom II vid sådana interna lagkonflikter, men har valt att göra detta för att "maximera en enhetlig tillämpning av lagvalsreglerna."²⁹

En annan sak är att vid ett internationellt lagval varje sådan 'territoriell enhet' ses som ett eget land vid fastställandet av *lex causa*, se art. 25.1. Utöver denna bestämmelse saknas det dock bestämmelser avseende vad som utgör en stats territorium. Något som kan leda till problem avseende t.ex. fartyg och luftfartyg, då vissa av anknytningsleden hänvisar till en viss geografisk plats. Visserligen kan detta lösas med rättsliga fiktioner, men en enhetlig bestämning hade naturligtvis varit att föredra.³⁰ Vad gäller en oljeplattform belägen utanför en stats territorialhav har EGD slagit fast att en sådan utgör en del av den statens territorium i enlighet med allmänna folkrättsliga principer.³¹

I art. 2 slås fast att *utomobligatoriska för-*

pliktelser – 'skada' – omfattar alla följder av skadeståndsgrundande händelser (*tort/delict*), obehörig vinst, tjänst utan uppdrag (*negotiorum gestio*) eller oaktsamhet vid ingående av avtal (*culpa in contrahendo*) – även när dessa följer av strikt ansvar. Detta inkluderar uttryckligen även *en framtida, hotande skada* – 'kan uppkomma', vilket har sin motsvarighet i BIF art. 5.3 – 'kan inträffa'.³² I första hand torde ett sådant scenario aktualisera ett domstolsföreläggande för att avvärja skadehotet, särskilt då någon egentlig skada ännu inte uppkommit. Enligt art. 15.d bestäms möjligheterna till sådana åtgärder enligt *lex causa*, dock med den sedvanliga reservationen för att en domstol inte kan gå utöver sina maktbefogenheter enligt *lex fori*. En förbudstalan är verkställbar i annan medlemsstat i enlighet med BIF:s regler.

Det finns emellertid ett antal utomobligatoriska förpliktelser som p.g.a. sin anknytning till andra rättsområden, t.ex. familje-, bolagsrätt och trust, eller särreglering, såsom atomskador, skall undantas, se art. 1.2.³³ Även *kränkning av privatlivet eller personlighetskyddet i media, inberäknat ärekränkning*, d.v.s. tryckfrihetsbrott, undantas helt från tillämpningsområdet, då det varit omöjligt att enas kring en lämplig regel. Medlemsstaterna har helt enkelt för olika syn på pressfriheten och yttrandefriheten i medierna. Detta innebär att denna fråga vad gäller lagvalet även fortsättningsvis är reglerad av *medlemsstaternas autonoma regler*.

Därutöver stipuleras i art. 1.1 den allmänna IP-rättsliga avgränsning att skattefrågor, tullfrågor eller förvaltningsrättsliga frågor eller på statens ansvar för handlingar och underlåtenhet vid utövandet av statens myndighet (*acta iure imperii*) faller utanför Rom II:s tillämpningsområde. På sedvanligt sätt är *lex fori* tillämplig på allmänna regler om bevis- och processuella frågor, med undantag för rättsliga presumtioner eller bevis specifika för utomobligatoriska förpliktelser, där tillämpas

lex causa, se art. 1.3 och 23.

Tidsmässigt är tillämpningen inte helt rakt på sak. Enligt art. 31–32 skall Rom II börja tillämpas fr.o.m. den 11 januari på skadevällande händelser som inträffar efter att den *trätt ikraft*, dvs. 20 dagar efter publicering i EUT enligt allmänna EG-rättsliga regler, alltså den 20 augusti 2008. Vid en jämförelse med motsvarande bestämmelser i Rom I, förefaller det snarast som att bestämmelserna är felformulerade och att den 11 januari åsyftats även för tidpunkten för den skadevällande händelsen. Det är dock inte mycket att göra åt detta.³⁴

Enligt art. 3 är Rom II universellt tillämplig, dvs. dess tillämpning är inte begränsad enbart i förhållande till medlemsstaterna. Detta uttrycks så att oavsett vilket lands lag som är *lex causa* skall den tillämpas.³⁵ *Den enda relevanta anknytningen för Rom II:s tillämpning utgörs alltså av att talan väcks vid domstol i en medlemsstat*, dvs. att Rom II utgör en del av *lex fori*. Följaktligen är det *irrelevant var parterna har sitt hemvist eller var skadan uppkommit*, likaså vilka domsregler som domstolen grundat sin behörighet på. Ytterligare en konsekvens av den universella tillämpningen är att Danmarks icke-deltagande i Rom II endast får betydelse vid en dansk rättegång. För det fall två danskar åker på semester till Sverige och den ena skadar den andre, och den skadelidande därefter väljer att väcka talan i Sverige enligt BIF/PDA art. 5.3, kommer den svenska domstolen likväl att tillämpa Rom II på lagvalsfrågan.

4.3. Kapitel IV – Lagval genom avtal

En nyhet för de flesta medlemsstaterna är införandet av partsautonomi. Visserligen begränsad och något undanskymd jämfört med partsautonomi på avtalsrättens område där den utgör en av hörnstenarna, men likväl skall principen respekteras för att höja rättssäkerheten.³⁶ Följaktligen är de flesta lagvalsreglerna dispositiva. Två rättsområden omfattas

dock *inte* av partsautonomi: *otillbörlig konkurrens och handlingar som begränsar den fria konkurrensen*, samt *immaterialrättsintrång*. Detta har att göra med rättsområdenas starka offentlighetsrättsliga prägel.³⁷

Enligt art. 14.1 kan parterna antingen ingå ett lagvalsavtal *efter den skadevällande händelsen inträffat*, eller *iförväg under förutsättning att det rör sig om kommersiella parter*. Lagvalet skall vara uttryckligt eller framgå med rimlig säkerhet. Då Rom II och Rom I skall tolkas enhetligt bör således frågan huruvida en prorogationsklausul även indikerar ett val av *lex fori* bedömas lika, åtminstone då denna ingås *ex post*. Lagvalet får inte heller åsidosätta tredje mans rättigheter, t.ex. ett försäkringsbolags, enligt den objektiva *lex causae*. I vilka hänseenden tredje mans rättigheter kan påverkas framgår av art. 15 som förtydligar räckvidden för *lex causae*.

Begränsningarna i partsautonomi beror inte enbart på att icke-kommersiella parter måste skyddas, utan även på rättsområdets karaktär. En skadevällande händelse är vanligtvis inte planerad i förväg, och parterna saknar därför ofta information för att över huvud taget kunna ingå ett lagvalsavtal *ex ante*. Många av de fall där parterna har en sådan nära relation att de vill reglera lagvalsfrågan *ex ante* omfattas även av huvudregelns undantagsbestämmelse om den närmaste anknytningen (art. 4.3).

Utgångspunkten är att parternas val av *lex causa* är helt fritt, dock med ett par begränsningar. För det första, den sedvanliga IP-rättsliga restriktionen att parterna i ett nationellt rättsförhållande inte kan tillskapa ett internationellt moment genom ett lagval. Parternas lagval ges dock en begränsad effekt, vilket innebär en *kumulativ tillämpning* av dels den valda *lex causae*, dels den objektiva lagens tvingande regler. M.a.o. den valda lagen ersätter de dispositiva rättsreglerna i den objektiva *lex causae*, samt förstärker dess tvingande rättsregler. Något som inte alltid är en lämplig lösning.³⁸

För det andra introduceras en helt ny inskränkning: om den utomobligatoriska förpliktelsen endast har anknytning till gemenskapen (en eller flera medlemsstater) kan parterna inte undvika tvingande EG-rätt genom att välja lagen i en tredjestat, trots det internationella momentet. Följaktligen kan man i detta hänseende tala om upprättandet av *ett* område för rättvisa – *territoire juridique*. Bestämmelsen innebär *mutatis mutandis* samma kumulativa tillämpning av två rättsordningar som ovan. Vid tillämpningen av direktivbaserad EG-rätt används implementeringen i *lex fori*.³⁹

4.4 Kapitel II – Skadeståndsgrundande händelser

Kapitel II innehåller dels en allmän huvudregel i art. 4, dels särskilda lagvalsregler för specifika typer av delikt där anknytningen anpassats till delikttypens karaktär och andra behov av intresseavvägningar: produktansvar, otillbörlig konkurrens och handlingar som begränsar den fria konkurrensen, miljöskador, immaterialrättsintrång, samt stridsåtgärder. I vissa fall kompletteras dock de särskilda reglerna av huvudregeln. I första hand relaterar lagvalsreglernas anknytningsmoment till en viss aktivitet, snarare än till parterna.

Skadeståndsgrundande händelser bör omfatta även kvasidelikt som rådgivningsansvar, vilket i svensk civilrätt vanligen ses som kvasikontraktuellt. Det föreligger trots allt inget avtal mellan exempelvis en köpare och en av säljaren anlita värdersman, och därför faller det utanför det EG-rättsliga definitionen av avtalsförpliktelser. Följaktligen omfattas ett sådant ansvar gentemot tredje man av Rom II och, i avsaknad av särskilda bestämmelser, tillämpas därför huvudregeln i art. 4.

4.4.1. De allmänna lagvalsreglerna

Art. 4 är tillämplig på alla skadegrundande händelser, såvida deliktet inte omfattas av en specialregel, eller parterna har avtalat om tillämplig lag enligt art. 14. En konsekvens av detta är att art. 4 i första hand blir tillämplig på s.k. plats- eller punktdelikt, dvs. där handlingen och effekten är på samma ort, då de typiska gränsöverskridande distansdelikten är särskilt reglerade.

Att märka är att *trafikskador* saknar särreglering och därmed omfattas av de allmänna reglerna. I enlighet med art. 28.1 ger dock Rom II företräde till konventioner på området, dvs. 1971 års Haagkonvention om tillämplig lag för trafikolyckor, vilket också resulterar i att forumvalet påverkar lagvalsbedömningen.⁴⁰ P.g.a. de svåra personskador som vägtrafikolyckor kan ge upphov till, samt medlemstaternas olika praxis avseende kompensationsnivåerna, skall kommissionen undersöka de specifika problem som uppstår vid gränsöverskridande trafikskador, inkl. försäkringsaspekter på europeisk nivå.

Rom II:s *huvudregel* återfinns i art. 4.1 och utgörs av *lex loci damni* – lagen i det land där den *direkta skadan* uppkom, eller hotar att uppkomma. Den bestämmande anknytningen är alltså den s.k. effektorten. I vilket land den *skadevällande händelsen* inträffade, eller i vilket eller vilka länder *indirekta följder* av händelsen uppkommer, saknar uttryckligen betydelse för lagvalsfrågan. Denna snävt definierade anknytning – den direkta skadan – ligger även i linje med EGD:s rättspraxis avseende BIF art. 5.3, enligt vilken en (ekonomisk) följdskada inte kan grunda domsrätt.⁴¹

Enligt Motiveringen utgör *lex loci damni* en rimlig avvägning mellan parternas intressen, samt “en kompromiss mellan två ytterlighetspositioner, nämligen tillämpningen av lagen där den skadevällande handlingen begicks å ena sidan och en valmöjlighet för den skadelidande å den andra [s.k. better-law-approach].”⁴² Dessutom kommer i de flesta

fallen *lex loci damni* även att sammanfalla med den skadelidandes vanliga vistelseort, vilket i sak innebär att en skadelidande som skadas i sitt hemland behandlas på samma sätt oavsett om den skadevällande händelsen var gränsöverskridande eller inte. I förhållande till skadeståndsrättens huvudfunktion – ersättning för liden skada – är effektorten ett både objektivt och förutsebart anknytningsmoment.⁴³

Huvudregelns ordalydelse har som ovan antytt en stark koppling till motsvarande bestämmelse i BIF art. 5.3 om deliktforum – domstolen i den *ort där skadan inträffade* eller kan inträffa. Enligt EGD hänvisar domsrättsregeln vid gränsöverskridande distansskador till *både* handlingsorten *och* effektorten, varvid kåranden har valrätt.⁴⁴ För det fall skadan sprider sig till mer än en stat, s.k. *mosaikskada*, är domstolen vid handlingsorten behörig vad gäller *hela* skadan, medan behörigheten vid effektorten endast omfattar den *delen* av skadan som inträffade i den staten.⁴⁵ En sammantagen tillämpning av BIF art. 5.3 och Rom II art. 4.1⁴⁶ vid en inom-europeisk⁴⁷ mosaikskada får således följande konsekvenser: Vid handlingsorten kan visserligen hela skadan prövas, men *lex loci damni* innebär att varje nationell del av skadan regleras av sin rättsordning. Denna situation kan dock kureras med hjälp av ett lagval i enlighet med art. 14. I det senare fallet kommer resp. domstol att tillämpa sin egen rättsordning (*lex fori*), men för full skadeersättning krävs då flera processer.

I de fall där anknytningen till skadeorten är av slumpmässig karaktär i förhållande till parternas inbördes relation, ger dock *lex loci damni* mindre lämpliga resultat. Ett sådant typfall är när två personer, t.ex. familjemedlemmar, reser utomlands tillsammans på semester. I det fallet är parternas berättigade förväntningar snarast att hemortens lag skall tillämpas, i.o.m. deras gemensamma anknytning till den vanliga vistelseorten.

Art. 4.2 innehåller därför ett undantag från *lex loci damni*: om både den skadelidande och ‘den person vars ansvar görs gällande’ har sin *vanliga vistelseort i samma land* skall istället lagen i det landet tillämpas – *lex domicili communis*. *Lex loci damni* är alltså subsidiär till det första ‘undantaget’, vilket medför att art. 4 innehållsmässigt egentligen består av två presumptionsregler samt ett allmänt undantag: *lex loci damni* resp. *lex domicili communis*, samt *undantagsregeln* om den närmaste anknytningen (‘escape clause’).

Med ‘vanlig vistelseort’ torde menas en persons ‘faktiska levnadscentrum’,⁴⁸ men begreppet definieras inte Rom II. Den vanliga vistelseorten för juridiska personer och näringsidkare definieras i art. 23 (se avsnitt 4.7). Av art. 25.1 följer att om en part hör hemma i en stat som omfattar *flera territoriella enheter med olika rättsordningar ifråga om utomobligatoriska förpliktelser*, skall det även fastställas i vilken territoriell enhet som parten har sin vanliga vistelseort.⁴⁹

Det kan nämnas att innebörden av ‘olika rättsordningar’ i ovanstående sammanhang är oklar. I Australien regleras utomobligatoriska förpliktelser i första hand av *common law*, vilken utgör ett gemensamt rättssystem för hela Australien. Vissa mer perifera rättsfrågor som preskription regleras dock av delstatslagstiftning och kan därför ha olika innehåll. Frågan är alltså om dessa mindre olikheter är tillräckliga för att aktualisera art. 25.1. Om två australiensiska vänner åker på semester till Europa och den ena råkar skada den andra, synes parternas berättigade förväntningar vara australiensisk *common law*. Den pragmatiska lösningen är förstås att väcka talan i Australien. Rent allmänt gäller förstås det omvända: det saknar betydelse att två staters rättsordningar har samma innehåll.⁵⁰

Huruvida den gemensamma vanliga vistelseorten – eller kanske snarare parternas sammanträffande vid skadeorten – beror på parternas tidigare samröre eller är helt slump-

mässig, saknar relevans vid tillämpningen en *lex domicili communis*. Även detta anknytningsmoment fastställs objektivt. För det fall sammanträffandet är slumpmässigt kan det naturligtvis komma som en överraskning för parterna att en annan rättsordning än *lex loci damni* skall tillämpas.

Till viss del mildras dock denna effekt av regeln i art. 17: även *ordnings- och säkerhetsbestämmelser* vid handlingsorten – *lex loci delicti commissi* – skall i den mån det är *lämpligt* beaktas vid bedömningen av *skadevällarens uppträdande*. Härvid betraktas dessa som faktiska omständigheter – ‘en sakfråga’. Funktionellt utgör således inte art. 17 någon egentligen lagvalsregel, utan snarare en anvisning till domstolen vilka rättsfakta som är relevanta vid ansvarsbedömningen.⁵¹ Det kan också ifrågasättas varför regeln endast omfattar bedömningen av skadevällarens uppträdande. En skadelidande är också skyldig att följa dessa. Skolexemplet är trafikregler: en bilist förväntas köra på höger sida av vägen i ett land som tillämpar högertrafik, oaktat att vänstertrafik gäller enligt *lex domicili communis*.⁵²

Den *allmänna undantagsregeln* (‘escape clause’) i art. 4.3 innebär att *lex loci damni* och *lex domicili communis* utgör presumptionsregler. För att undantagsregeln skall bli tillämplig krävs att det framgår av *alla omständigheter* i fallet att den *skadeståndgrundande händelsen* har en *uppenbart närmare anknytning till ett annat land*. Som exempel på en uppenbart närmare anknytning anges förekomsten av *ett rättsförhållande mellan parterna*, såsom ett avtal som har nära anknytning till den skadegörande händelsen ifråga. Ett typexempel är ett anställningsförhållande. Uppenbarhetsrekvisitet tar sikte på att upprätthålla förutsebarheten och innebär att den allmänna undantagsregeln verkligen utgör ett undantag och inget rutinmässigt korrigeringsinstrument.⁵³

När *flera parter* är involverade i samma

skadeståndgrundande händelse *bedöms varje utomobligatoriskt anspråk för sig*. T.ex. två engelska vänner åker till Spanien på semester. De hyr en bil och krockar sedan med spansk bilist. Anspråket mellan den engelska föraren och den spanska föraren regleras av spansk rätt – *lex loci damni*, medan anspråket mellan den engelska föraren och passageraren regleras av engelsk rätt – *lex domicili communis*.⁵⁴

4.4.2 De särskilda lagvalsreglerna

De särskilda lagvalsreglerna är i princip självständiga inom sina resp. rättsområden och ersätter därför art. 4, med undantag för uttryckliga hänvisningar. Det är oklart om det finns någon inbördes hierarki, om en och samma skadevällande händelse skulle aktualisera flera av specialreglerna.⁵⁵ Å andra sidan torde denna fråga snarare kunna hänföras till parternas processautonomi.

Produktansvaret har fått en relativt teknisk lösning i art. 5, med ett antal anknytningskombinationer för att få en rimlig intresseavvägning mellan producentledet och skadelidanden. Enligt art. 28.1 har dock 1973 års Haagkonvention om produktansvar företrädde, vilket innebär att det numera finns två lagvalsregimer för produktansvar i EU.⁵⁶

Art. 5 är tillämplig på *alla typer av produktansvar*, oavsett om det är strikt eller vållande, eller om skadelidande är konsument eller näringsidkare. Bestämmelsen saknar en definition av *produkt*, men i Motiveringen hänvisas till art. 2 i Produktansvarsdirektivet.⁵⁷ Det saknar även relevans för lagvalsfrågan om ‘den person vars ansvar görs gällande’ verkligen är ansvarig. Det är en senare fråga för *lex causae* att besvara. Då *producentkedjan* omfattar flera aktörer rör det sig alltså om *olika skadeanspråk* där *lex causae* fastställs för varje skadeanspråk enskilt.

I avsaknad av ett lagvalsavtal, tillämpas *i första hand* art. 4.2 – *lex domicili communis*, vilket är linje med ursprungslandsprincipen.

En vara som produceras i land A uppfyller också produktsäkerhetskraven i land A. *I andra hand* tillämpas den s.k. *kaskadregeln* i art. 5.1. a–c, vilket består av ett antal anknytning-kombinationer med en bestämd inbördes rangordning: a) skadelidandens vanliga vistelseort om produkten saluförts i det landet, eller i annat fall; b) platsen där produkten förvärvades om produkten saluförts i det landet, eller i annat fall; c) platsen där skadan uppkom om produkten saluförts i det landet. *I tredje hand*, om saluförandet av produkten, eller en produkt av samma typ, inte rimligen kunde förutses, hänvisas istället till den ansvariges vanliga vistelseort, se art. 5.1 *in fine*. *Slutligen* innehåller art. 5.2 samma *undantagsregel* som i art. 4.3.

Rekvisitet *saluförande* inbegriper både *egna* och resten av *distributionsledets rimligen förutsebara aktiviteter* avseende produkten, medan *förvärvande av produkten* avser den individuella skadebringande produkten. Med *produkt av samma typ* menas en produkt från samma tillverkare som håller samma säkerhetsnivå.⁵⁸

Två saker är dock oklara. För det första, kräver *saluförtsrekvisitet* att det är just *den skadebringande produkten* som skall ha saluförts? Eller räcker det även i detta hänseende att det är en produkt av *samma typ*? *Både en systematisk och en ändamålstolkning leder till att en produkt av samma typ är tillräckligt*, annars skulle kaskadregeln reduceras till en enda anknytning: saluförandet av den specifika produkten.⁵⁹ En sådan begränsad anknytning skulle dessutom riskera att konsumenter och andra undviker gränsöverskridande köp för att inte drabbas av ett ev. lägre skadeskydd.

För det andra, vad gäller om produkten *inte saluförts alls* i något av länderna enligt a–c? *In fine*-bestämmelsen hänvisar bara till oförutsett saluförande. Då det ändå rör sig om produktansvar, faller det inom art. ns sakliga tillämpningsområde, vilket bör utesluta den all-

männa huvudregeln och istället föranleda en analogi. I det avseendet är naturligtvis *in fine*-regeln ändå mest lämpad: Om lagen där den ansvariga har sin vanliga vistelseort tillämpas vid *oförutsett* saluförande, bör *a fortiori* samma sak gälla även då *inget* förekommit.⁶⁰

Lex domicilii communis är inte heller problemfri: Z är utbytesstudent från land A, ett utvecklingsland. I Sverige köper hon en dator som tillverkats i land A för den europeiska marknaden. Den visar sig ha en defekt och Z skadas. Enligt hänvisningen till art. 4.2 skall lagen i land A tillämpas, trots Z:s längre vistelse i Sverige. Till råga på allt innehåller denna lag inga särskilda bestämmelser om produktansvar. Även om undantagsregeln tar fasta på den skadestandsgrundande händelsen, krävs det att *alla* omständigheter har en uppenbart starkare anknytning till ett annat land. Frågan är om detta verkligen är uppfyllt i en situation som denna.

Art. 6 reglerar lagvalsfrågan vid dels *otillbörlig konkurrens dels handlingar som begränsar den fria konkurrensen*. Bestämmelsen utgör en i princip indispositiv lagvalsregel, som enligt ingressen skall förtydliga lagvalsregeln i art. 4.1, dvs. *lex loci damni* – effekttorten eller kanske snarare påverkansorten.⁶¹

Följaktligen stadgas i art. 6.1 att *lex causa* avseende utomobligatoriska förpliktelser som har sin grund i *otillbörlig konkurrens* är lagen i det land där konkurrensförhållandena eller konsumenternas kollektiva intressen påverkas eller skulle kunna påverkas. Undantag görs dock i art. 6.2 om den otillbörliga konkurrensen enbart påverkar *en bestämd konkurrens intressen*. I sådana fall fastställs *lex causae* enligt huvudregeln i art. 4. Även det fall att *flera* kända konkurrenter påverkas torde omfattas av undantaget, då tonvikten lämpligen bör läggas vid den kända identiteten, eller förpliktelsens ”bilaterala” karaktär.⁶²

Avseende *konkurrensbegränsningar* hän-

visas i art. 6.3 istället till lagen i det land där marknaden påverkas eller kan påverkas. För det fall marknaden i mer än ett land påverkas är det även möjligt för käranden att istället välja svarandens *lex domicili* under förutsättning att dels talan väcks där, dels att marknaden där har direkt och påtagligt påverkats av konkurrensbegränsningen. Regleringen är tänkt att förhindra den mosiaktillämpning av resp. *lex causa* som följer av huvudregeln, och underlättar därmed även lagvalsfrågan vid en internationell grupptalan mot svaranden.

Både *otillbörlig konkurrens* och *konkurrensbegränsningar* är begrepp som har olika innebörd i de olika medlemsstaternas rättsordningar. Det finns alltså ett behov av en autonom bestämning. Dessvärre är Rom II tyst på den punkten, även om viss vägledning kan sökas i Motiveringen.⁶³

Enligt art. 7 regleras även *miljöskador* (s.k. ekologiska skador), inkl. åtföljande person- och saksador, enligt *lex loci damni*-regeln. Det är dock möjligt för den skadelidande att istället grunda sin fordran på *lex loci delicti commissi*, dvs. enligt handlingsortens lag. Med andra ord gäller "the-better-law-approach", eller principen om att förorenaren betalar. 1974 års nordiska miljökonvention har för övrigt en motsvarande reglering.

Skadelidandens valmöjlighet förenklar även en grupptalan mot skadevällaren vid en större gränsöverskridande miljöskada. En strikt tillämpning av *lex loci damni* skulle nämligen innebära att olika delar av grupptalan skulle bedömas enligt olika rättsordningar. På så vis skulle de processekonomiska vinsterna genom en grupptalan förfelas. En grupptalan avseende *hela* den gränsöverskridande skadan kan bl.a. väckas vid handlingsorten enligt art. 5.3. I det senare fallet kommer domstolen således att tillämpa sin egen rätt, vilket kan vara en fördel.

Art. 8 slår fast den traditionella lagvalsregeln *lex loci protectionis* (skyddsstatutet) för *immaterialrättsintrång*, dvs. lagen i det

land där skydd görs gällande. Lagvalsregeln har sin grund i att immaterialrättigheterna i varje land existerar oberoende av varandra. Av samma skäl är lagvalsregeln indispositiv för att undvika att immaterialrätten förändras eller t.o.m. upphör enligt den valda rättsordningen, även om detta resonemang kan ifrågasättas.⁶⁴

Immateriella rättigheter innefattar upphovs- rätt, närstående rättigheter, rätt i sitt eget slag i fråga om databasskydd och industriellt rättskydd. Gemenskapsrättigheter är särreglerade i den meningen att det relevanta gemenskapsinstrumentet tillämpas i första hand. I övrigt tillämpas *lex loci protectionis*.⁶⁵

Skador orsakade av *stridsåtgärder* regleras enligt art. 9 av *lex loci actus*, dvs. enligt lagen där stridsåtgärden kommer att genomföras eller har genomförts. Eventuellt skadeståndsansvar för en svensk stridsåtgärd mot en utländsk arbetsgivare kommer således att bedömas enligt svensk rätt, alldeles oavsett om någon direkt skada uppkommer utomlands. Har emellertid parterna sin vanliga vistelseort i samma land – stridsåtgärden utförs utomlands i samband med t.ex. utförande av tjänster i annan medlemsstat – tillämpas dock *lex domicili communis*. Bestämmelsen omfattar både varslade och genomförda stridsåtgärder.⁶⁶

4.5 Kapitel III – Obehörig vinst, tjänster utan uppdrag (*negotiorum gestio*) och oaktsamhet vid ingående av avtal (*culpa in contrahendo*)

Gränsdragningen gentemot kapitel II är inte helt klarlagd. Uppdelningen torde dock innebära att övriga – enligt svensk civilrätt *kvasikontraktuella* – anspråk, såsom rådgivningsansvar gentemot tredje man, kvalificeras som *kvasidelikt*.

Bestämmelserna i kapitel III utgör en särreglering av *skada som vållats genom annat än skadeståndsgrundande händelse*. I många

fall finns en nära koppling till ett tidigare rättsförhållande mellan parterna. Ett accessoriskt anknytningmoment har därför valts som huvudregel, dvs. ett som knyter an till det bakomliggande rättsförhållandet. Art. 10 om obehörig vinst, art. 11 om tjänster utan uppdrag och art. 12 om *culpa in contrahendo* är alla *dispositiva presumptionsregler*.

Huvudregeln är gemensam för alla anspråken och innebär således att om det bakomliggande rättsförhållande är avtalsrättsligt regleras även dessa anspråk av *lex contractus* enligt Rom I, och om det är utomobligatoriskt regleras anspråken istället av *lex causa* enligt Rom II. För det fall huvudregeln inte kan tillämpas, innehåller art. 10 och 11 en *kaskadreglering*. I första hand hänvisar denna i bägge fallen till *lex domicili communis*. I nästa steg hänvisas sedan till lagen i det land där den obehöriga vinsten gjordes, resp. tjänsten utfördes (*lex loci solutionis*). Såvida det inte föreligger en starkare anknytning till ett annat land. Vad gäller *culpa in contrahendo* innehåller art. 12 istället en *alternativ hänvisning* till antingen *lex loci damni* eller *lex domicili communis*, såvida det inte föreligger en starkare anknytning till ett annat land.

Enligt art. 13 omfattar lagvalsregeln i art. 8 även obehörig vinst, tjänst utan uppdrag, och *culpa in contrahendo*, när dessa har sin grund i ett immaterialrättsintrång. En eventuell obehörig vinst till följd av immaterialrättsintrånget bedöms således enligt *lex loci protectionis*, för att undvika att flera länders lag blir tillämplig på samma tvist.⁶⁷

4.6 Kapitel V – Gemensamma bestämmelser

Kapitel V reglerar i huvudsak vad som gäller vid tillämpningen av *lex causa*, dvs. vad skadeståndsstatutet innefattar, samt när dess tillämpning begränsas av, eller hänsyn skall tas till, rättsregler i andra rättsordningar. Kapitlet innehåller även särskilda regler för direktkrav

mot försäkringsgivare, subrogation, samt flera skadevällare.

Art. 15 slår fast *den tillämpliga lagens räckvidd* genom en icke uttömmande lista över vilka frågor som regleras av *lex causae*: a) grunden för och omfattningen av ansvaret, däribland fastställandet av vilka personer som kan hållas ansvariga för sina handlingar, b) grunderna för ansvarsfrihet, begränsning av ansvar och fördelning av ansvar, c) förekomsten, arten och bedömningen av skadorna eller den gottgörelse som begärs, d) de åtgärder som en domstol får vidta inom gränserna för sina befogenheter enligt sin processlagstiftning för att förhindra skadan eller få den att upphöra, eller för att säkerställa att ersättning utgår för skadan, e) frågan om rätten att begära skadestånd eller gottgörelse får överföras, inkl. genom arv, f) vilka personer som har rätt till ersättning för skada som de personligen lidit, g) ansvar för andra personers handlingar, h) det sätt på vilket en förpliktelse kan upphöra samt regler för preskription och andra rättighetsförluster som följer av utgången av en frist, däribland regler för när fristen börjar löpa, när fristen kan avbrytas och när fristen tillfälligt upphör att löpa. Detta ligger i linje med tidigare svensk IP-rätt.⁶⁸

Regleringen i art. 21 om eventuella *formkrav för ensidiga rättshandlingar* tangerar principen om *favor validitatis*, dvs. en alternativ tillämpning av *lex causa* eller *lex loci actus* – är en av dessa uppfylld är rättshandlingen giltig. I Motiveringen anges som grund för bestämmelsen “att det inte kan uteslutas att en utomobligatorisk förpliktelse skulle kunna uppkomma eller utsläckas genom en ensidig rättshandling från parterna.”⁶⁹

Listan i art. 15 kompletteras av art. 22 som stipulerar att också *rättsliga presumtioner och bevisbörderegler* omfattas av *lex causae* i den mån dessa uppställs eller fördelas avseende utomobligatoriska förpliktelser. Detta utgör alltså ett undantag från principen att alla processuella frågor regleras av *lex fori*, vilket

har att göra med att presumtions- och bevisbörderegler förtydligar det materiella innehållet i den utomobligatoriska förpliktelsen. Vad gäller själva bevismedlets tillåtlighet, beror detta också på en alternativ tillämpning av *lex causae*, *lex loci actus* samt *lex fori*, dock under förutsättning att detta kan genomföras i domstolen. En konsekvens är att en svensk domstol kan få acceptera en edsvuren skriftlig inlaga (*affidavit*). Själva bevisvärderingen sker dock alltid i enlighet med *lex fori*.⁷⁰

Tillämpningen av *lex causae* begränsas också av s.k. *internationellt tvingande regler i lex fori*, i enlighet med art. 16 om 'överordnade tvingande bestämmelser'.⁷¹ EGD har definierat begreppet som "nationella bestämmelser vars iakttagande har ansetts så avgörande för skyddet av den politiska, sociala eller ekonomiska ordningen i den berörda medlemsstaten att det stadgas att dessa bestämmelser skall gälla för alla personer som befinner sig inom denna medlemsstats territorium och för alla rättsförhållanden lokaliserade till denna medlemsstat".⁷² Dvs. de tillämpas oavsett tillämplig lag. Naturligtvis kan även EG-rättsliga bestämmelser vara internationellt tvingande.⁷³

Art. 17 om ordnings- och säkerhetsbestämmelser har redogjorts för ovan i avsnitt 4.4.1.

I art. 18 hänvisas frågan huruvida det är möjligt – tillåtet – för den skadelidande att rikta *direktanspråk mot skadevällarens försäkringsbolag* regleras enligt *antingen skadeståndsstatutet eller försäkringsavtalsstatutet*. Det rör sig alltså om en *alternativ lagvalsregel*, för att tillförsäkra den skadelidande så stort skydd som möjligt, samtidigt som hänsyn ändå tas försäkringsgivarens rimliga förväntningar. På samma gång är det en kompromiss mellan de olika rättstraditionerna i medlemsstaterna: i Sverige har den traditionella utgångspunkten varit *lex loci delicti*;⁷⁴ så även i Tyskland fram till år 1999 då regeln kompletterades med försäkringsavtalsstatutet.⁷⁵ I England har, med tanke på förutsebar-

heten för försäkringsgivarkollektivet, frågan bedömts enligt försäkringsavtalsstatutet.⁷⁶ För övrigt har art. 9 i 1971 års Haagkonvention om tillämplig lag på trafikolyckor en liknande konstruktion.

Det förtjänar påpekas att bestämmelsen endast avser själva *rätten* till direktkrav. *Direktkravets innehåll*, dvs. vad direktkravet omfattar och hur ersättningsanspråket beräknas är en annan fråga. Det torde dock kvalificeras som ett avtalsrättsligt anspråk gentemot försäkringsbolaget, eftersom anpråket följer av själva försäkringen. I Motiveringen betonas i sammanhanget att "[u]nder alla omständigheter skall räckvidden för försäkringsgivarens förpliktelser avgöras enligt den lag som är tillämplig på försäkringsavtalet."⁷⁷

Art. 18 samspelar med domsrättsregeln i BIF art. 11.2, enligt vilken en skadelidande kan väcka direkttalan mot försäkringsgivaren vid bl.a. deliktforum samt sitt eget hemvistforum (kärandeforum)⁷⁸ under förutsättning att den nationella rätten, dvs. *lex fori inklusive* dess lagvalsregler – Rom II art. 18, tillåter detta. Naturligtvis kan rätten till direktkrav följa av materiella EG-rättsliga bestämmelser. I art. 3.1 i Fjärde motorfordonsförsäkringsdirektivet stadgas en sådan rätt avseende ansvarsförsäkringar för motorfordon (trafikskadeförsäkring).⁷⁹

Även art. 19 om *subrogation* knyter an till art. 18. Enligt denna bestämmelse regleras bl.a. under vilka förutsättningar försäkringsgivaren har regressrätt mot skadevällaren. Varvid frågan *huruvida och i vilken omfattning* det föreligger regressrätt gentemot galdenären (skadevällaren) skall bedömas enligt den lag som gäller för tredje mans (försäkringsgivarens) skyldighet att prestera till borgenären (skadelidanden), dvs. enligt *lex contractus*. Beroende på den avtalsrättsliga – eller annan rättslig – konstruktionen kan naturligtvis regressrätten riktas i motsatt riktning. Den svenska trafikskadelagen (TskL) bygger på principen om att de skadelidande skall rikta

direktkrav mot skadevällarens (det skadeorsakande fordonets) försäkringsgivare. Det är dock möjligt att rikta en skadeståndstalan mot skadevällaren istället, se 18 § TskL. I sådant fall inträder skadevällaren i den skadelidandes rätt till trafikskadeersättning enligt 19 § TskL.

Art. 20 innehåller motsvarande reglering avseende förhållandet mellan flera skadevällare som är ansvariga för samma fordran – solidariskt ansvar.⁸⁰ Dvs. frågan *huruvida* och *i vilken omfattning* det föreligger regressrätt gentemot övriga skadevällare skall bedömas enligt *lex causae* för den betalande gäldenärens utomobligatoriska förpliktelse gentemot den skadelidande (borgenären).

I sammanhanget kan noteras att själva *fördelningen av ansvar* skadevällarna sinsemellan bestäms enligt *lex causae*, se art. 15.b. Eftersom varje anspråk bedöms för sig, kan olika rättsordningar bli tillämpliga. Enligt ordalydelsen beror då lagvalsfrågan avseende regressrätten av vem som betalar först. Även gäldenärernas inbördes utomobligatoriska förpliktelser torde omfattas självständigt av partsautonomin i art. 14, dvs. att enbart gäldenärerna ingår ett lagvalsavtal sinsemellan. Om gäldenärerna är kommersiella parter torde de även kunna ingå ett sådant avtal *ex ante*, t.ex. vid ett internationellt konsortialavtal.

4.7 Kapitel VI – Övriga bestämmelser

Kapitlet inleds med en definition i art. 23 av begreppet *vanlig vistelseort*, såframt anknytningsmomentet skall tillämpas på antingen juridiska personer eller fysiska personer i samband med näringsverksamhet. Vad gäller fysiska personer, lyser dock definitionen med sin frånvaro.⁸¹ Den *relevanta tidpunkten* för fastställandet av den vanliga vistelseorten följer exempelvis av art. 4.2 – vid den tidpunkt då skadan uppkom, alternativt då den skadevällande händelsen inträffade. Enligt art. 2.3 inkluderar dessa även en framtida, hotande

skada resp. skadevällande händelse.

Den vanliga vistelseorten för en juridisk person är platsen för *den centrala förvaltningen*, medan näringsidkarens är vid dennas *huvudsakliga verksamhetsställe*. Om den skadevällande händelsen inträffar eller skadan uppkommer *i samband verksamheten vid en filial, en agentur eller annat verksamhetsställe*, anses istället den vanliga vistelseorten vara där. Kravet på samband mellan tvisten och verksamheten korrelerar med både filialforum i BIF art. 5.5 resp. driftställeforum i RB 10:5, samt motsvarande lagvalsregler i RK och Rom I.⁸²

I övrigt återfinns i kapitel V de *sedvanliga IP-rättsliga bestämmelserna* om dels förbudet mot *renvoi* (återförvisning) i art. 24, dvs. att *lex causae* tillämpas med undantag för landets IP-regler. Dels *ordre public* i art. 26, som innebär att en bestämmelse i *lex causae* kan vägras tillämpning om den står i strid med grunderna för rättsordningen, t.ex. om den leder till ett orimligt icke-kompensatoriskt skadestånd vars syfte är att avskräcka eller bestraffa. Till skillnad från internationellt tillämpliga regler (art. 16 ovan), förutsätter *ordre public*-undantaget en *in casu*-bedömning. I första hand stryks den otillbörliga lagregeln.

Art. 25 om stater med flera rättsordningar har redogjorts för ovan i avsnitt 4.2.

Enligt art. 27 utgör Rom II *lex generalis* i förhållande övriga EG-rättsliga lagvalsregler. Det är nämligen inte alltför ovanligt att en harmonisering av materiella rättsregler inom enskilda rättsområden rörande den inre marknaden funktion även kompletteras med lagvalsregler enligt bl.a. art. 308 EGF. Detta kan få den något bakvända konsekvensen att nationell rätt ges företräde framför en förordning. Visserligen rör det sig om att ge en direktivbaserad nationell rättsregel företräde framför Rom II, men denna distinktion står inte alltid klar för den nationella aktören. Särskilt då en rättsregels EG-rättsliga ursprung inte heller alltid framgår av lagtexten. Kom-

missionen har i detta sammanhang diskuterat möjligheten att bifoga en lista med lagstiftning som innehåller en sådan *lex specialis*.⁸³

I art. 28 regleras förhållandet till *gällande* konventioner. Framtida konventioner är ännu så länge inte möjligt p.g.a. gemenskapens exklusiva externa kompetens.⁸⁴ Bestämmelsen innebär att Rom II är subsidiär i förhållande till konventioner som medlemsstaterna redan har tillträtt, vilket är en naturlig följd av traktaträtten, samt EGF art. 307. Emellertid skall Rom II ändå ges företräde framför konventioner som ingåtts *uteslutande* mellan medlemsstater. Således är Rom II endast subsidiär i förhållande till konventioner där konventionsstaterna utgörs av både medlemsstater och tredjestater.⁸⁵

Enligt art. 29 skall medlemsstaterna inkomma med en förteckning över sådana konventioner som skall ges företräde enligt art. 28.1 för att göra dessa mera tillgängliga. En viktig rättssäkerhetsaspekt, då andra lagvalsregler minskar den förutsebarhet som följer av de enhetliga reglerna i Rom II.⁸⁶ Samma sak gäller för det fall en sådan konvention sägs upp.

4.8 Kapitel VII – Slutbestämmelser, samt Uttalanden från kommissionen

Slutbestämmelserna omfattar art. 29 om konventionsförteckning, vilken behandlats ovan i avsnitt 4.7, samt art. 31–32 om det tidsmässiga tillämpningsområdet, se ovan avsnitt 4.2.

Art. 30 ålägger kommissionen ett antal uppdrag inför en framtida översyn av Rom II, rörande: lagstiftningen om kränkningar av privatlivet eller personlighetsskyddet; praxis avseende kompensationsnivån vid vägtrafikolyckor inkl. försäkringsaspekter; samt praxis angående behandlingen av utländsk rätt vid medlemsstaternas domstolar.

5. Ett par avslutande reflektioner

På det stora hela utgör Rom II en god blandning av allmänna och särskilda bestämmelser och presumtioner i en förhållandevis genomtänkt systematik. Att uppnå den rätta balansen mellan förutsebarhet och flexibilitet är ingen lätt uppgift. Erfarenheten visar att en överdriven flexibilitet ofta leder till att *lex fori* ges företräde – *homeward trend*. Även ur ett rättsekonomiskt perspektiv är neutrala och förutsebara regler att föredra, särskilt inom ett komplicerat rättsområde som IP-rätten. Det är därför glädjande att se att rådet och kommissionen stått emot parlamentets försök att genomföra en “europaisk IP-revolution” liknande den amerikanska, med en överdriven flexibilitet där *lex causae* väljs utifrån det förment bästa innehållet.⁸⁷

Ur ett EG-perspektiv är det naturligtvis av största vikt för den inre marknadens funktion att komplettera den fria rörligheten av domar enligt BIF med uniforma lagvalsregler, för att på så vis tillhandahålla samma materiella rättvisa till alla EU-medborgare. Ur det rent svenska perspektivet uppgraderas vi till en i princip heltäckande reglering av de olika utomobligatoriska förpliktelserna, istället för att vara hänvisade till en strikt tillämpning av *lex loci delicti*.

Givetvis finns det en hel del oklarheter, kanske även någon felkonstruktion. Skillnaderna i lagtolkningsmetod mellan *common law* och kontinentalrätten medför också en delvis motstridig doktrin. Med en Officiell rapport hade en hel del av dessa frågetecken kunnat rätas ut. Som det är nu, får vi vackert vänta på EGD:s assistans.

Noter

- ¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II), EUT 2007 L 199/40–49.
- ² Konsoliderad text: EGT 1998 C 27/1. BK trädde ikraft den 1 februari 1973, och för Sveriges del den 1 januari 1999. Protokoll trädde ikraft den 1 september 1975, och för Sveriges del den 1 januari 1999.
- ³ Konsoliderad text: EGT 1998 C 27/34. RK trädde ikraft den 1 april 1991, och för Sveriges del den 1 juli 1998. De s.k. Brysselprotokollen trädde ikraft den 1 augusti 2004.
- ⁴ Se t.ex. art. 4.2 i Anslutningsakten avseende Sveriges medlemskap, EGT 1994 C 241.
- ⁵ EGT 1997 C 340/1, vilket trädde ikraft den 1 maj 1999.
- ⁶ Yttrande 1/03 (plenium) Gemenskapens behörighet att ingå en ny Luganokonvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, av den 7 februari 2006. Kommenterat ur ett IP-rättsligt perspektiv i Saf, ERT 2006 s. 531.
- ⁷ Den rättsliga grunden utgörs av art. 61.c EGF: "civilrättsligt samarbete med gränsöverskridande följer i den mån det behövs för att den inre marknaden skall fungera väl". Dess tillämpningsområde slås fast i art. 65 EGF, vilket i princip omfattar hela IP-rätten samt relaterade processrättsliga frågor såsom delgivning och bevisupptagning. Se t.ex. d'Oliveira, *The EU and a Metamorphosis of Private International Law*, i *Reform and Development of Private International Law, Essays in Honour of Sir Peter North, Fawcett (red.)* 2002, s. 111–136; och von Hoffmann, *The Relevance of European Community Law*, i *European Private International Law*, von Hoffmann (red.) 1998, s. 19–37.
- ⁸ 2006/719/EG: Rådets beslut av den 5 oktober 2006 om gemenskapens anslutning till Haagkonferensen för internationell privaträtt, EUT 2006 L 297/1. Exempelvis de Parallella avtalen med Danmark avseende BIF och Delgivningsförordningen (kommenterat i Saf, ERT 2007 s. 632), samt den nya Luganokonventionen (Lugano II) om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.
- ⁹ Art. 69 EGF, samt Protokoll om Förenade kungarikets och Irlands ställning, fogat till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, resp. Protokoll om Danmarks ställning, fogat till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.
- ¹⁰ Avtal mellan Europeiska gemenskapen och Konungariket Danmark om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, EUT 2005 L 299/62, resp. Avtal mellan Europeiska gemenskapen och Konungariket Danmark om delgivning av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur, EUT 2005 L 300/55, se även *ibid.* f.n. 8. Rättslig grund för dessa är art. 61 c) jämförd med art. 300.2 st 1 men 1 EGF.
- ¹¹ Kozyris, *Rome II: Tort Conflicts on the Right Track! A Postscript to Symeon Symeonides' "Missed Opportunity"*, (2008) 56 *Am.J.Comp.L.* 471.
- ¹² Bogdan, *Svensk internationell privat- och processrätt*, 7 u. 2008 (cit. Bogdan 2008), s. 41 ff.
- ¹³ Bogdan, *Svensk internationell privat- och processrätt*, 6 u. 2004 (cit. Bogdan 2004), kapitel 15; Eek, *Lagkonflikter i tvistemål II*, 1978 (cit. Eek), ss. 95 ff.; Karlgren, *Kortfattad lärobok i internationell privat- och processrätt*, 5 u. 1974 (cit. Karlgren), ss. 108 – 109; Saf, *NFT* 2006 s. 138.
- ¹⁴ Bogdan 2004, s. 282 ff., samt *Produktansvarslagen (1992:18) 6–7 §§ resp. Trafikskadelagen (1975:1410)*.
- ¹⁵ Bogdan 2008, s. 124–125; Dennemark, s. 191 ff.
- ¹⁶ I utländsk rättspraxis förutsätts att delskadan måste ha en viss omfattning för att även grunda domsrätt. Se t.ex. Briggs/Rees, *Civil Jurisdiction and Judgments*, 4 u. 2005; och Morris, *The Conflict of Laws*, 6 u. 2005, angående engelsk rätt (*Civil Procedure Rules*, Part 6 r. 20(8)); resp. Kropholler, *Internationales Privatrecht*, 5 u. 2004; och Stein/Jonas, *Zivilprozessordnung*, 22 u. 2003 angående tysk rätt (*Zivilprozessordnung § 32*).
- ¹⁷ KOM (2003) 427 slutlig (cit. Motivering).
¹⁸ För en kortare översikt på svenska av de engelska lagvalsreglerna, se Saf, *NFT* 2007 s. 183.
- ¹⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I), EUT 2008 L 177/6.
- ²⁰ Mål C-26/91 *Handte mot TMCS* [1992] ECR I-3967, REG spec. utg., vol. XII s. I-137.

- ²¹ Mål 34/82 *Peters* [1983] ECR 987, REG spec. utg., vol. VII s. 95.
- ²² Engelska: matters relating to tort, delict or quasi-delict.
- ²³ Mål 189/87 *Kalfelis mot Schröder* [1988] ECR 5565, REG spec. utg., vol IX s. 729.
- ²⁴ Rom II art. 12, resp. Rom I art. 1.2.i och 12.1.e.
- ²⁵ Luganokonventionen är tillämplig i förhållande till Island, Norge och Schweiz. Se närmare angående det inbördes förhållandet mellan regelverken i Saf, ERT 2007 s. 632
- ²⁶ Huruvida BIF art. 4 innebär en kvarvarande kompetens för medlemsstaterna, eller utgör en inkorporering av medlemsstaternas autonoma domsregler i gemenskapsystemet för fri rörlighet av domar är oklart. Om det förra är fallet, är dock kompetensen begränsad till nationell lagstiftning, då internationella överenskommelser med tredjestat inverkar på BIF:s tillämpning. *Ibid.* f.n. 6.
- ²⁷ Utom Danmark, se EGF 69 samt Rom II art. 1.4.
- ²⁸ Guiliano/Lagarde Report, [1980] OJ L266/1 (RK), s. 10. Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt. 4 u. 1992; Philip, Dansk international privat- og procesret, 3 u. 1976 ('internationell karaktär'); Saf, A Study of the Interplay between the Conventions Governing International Contracts of Sale, www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/saf.html 1999 (cit. Saf 1999), avsnitt 4.2.4.
- ²⁹ The Law Applicable to Non-Contractual Obligations (England and Wales and Northern Ireland) Regulations 2008, Regulation 6, S.I. 2008 No. 2986. Bestämmelsen i art. 25.2 är vanlig i internationella instrument. Även BIF och RK har gjorts tillämpliga mellan England & Wales, Skottland och Nordirland.
- ³⁰ Bogdan 2008, s. 287 f.
- ³¹ Mål C-37/00 *Weber mot Universal Ogden Services*, REG 2002 s.I-2013 (BK) "Arbete som utförs av en arbetstagare på fasta eller flytande anläggningar på eller över det till en konventionsstat angränsande kontinentalsockelområdet inom ramen för utforskning och/eller utvinning av dess naturtillgångar, skall anses utgöra arbete som utförs i den konventionsstaten."
- ³² En viss sannolikhet krävs, även om detta inte är uppenbart i den svenska versionen. Den engelska versionen talar om 'likely to arise'; den franska om 'susceptibles de survenir'; och den tyska om 'deren Entstehen wahrscheinlich ist'.
- ³³ Ingresspunkterna 8–9 ger vägledning avseende omfattningen. Märk dock att den svenska versionen felaktigt hänvisar till 'samma verkan som äktenskap' (förf:s kurs.) istället för 'jämförbar verkan'. Jfr engelska versionen: 'comparable effects'; franska: 'effets comparables'; tyska: 'vergleichbare Wirkungen'. Se även Bogdan 2008, s. 283.
- ³⁴ I Rom I art. 28–29 skiljer uttryckligen mellan å ena sidan förordningens ikraftträdande och å den andra dess tillämplighet samt vilka avtal som omfattas. Således blir Rom I (utom art. 26) tillämplig den 17 december 2009 och tillämpas på avtal ingångna efter detta datum.
- ³⁵ Även här är den svenska språkversionen inte den bästa – 'universell tillämpning av lag' (förf:ns kurs.). Det är Rom II som är universellt tillämplig, inte *lex causa*. Jfr engelska versionen: 'universal application'; franska: 'caractère universel'; tyska: 'universelle Anwendung'; samt motsvarande i Rom I: 'universell tillämpning'.
- ³⁶ Ingresspunkt 31, jfr Rom I art. 3 och ingresspunkt 11.
- ³⁷ De Boer, (2007) 9 Yb.P.I.L.19, s. 24 ff., kritisk ang. begränsningen vid immaterialrättsintrång.
- ³⁸ Se bl.a. Bogdan 2008, s.260 ff.; Dicey/Morris/Collins, *The Conflict of Laws*, 14 u. 2006, inkl. 2nd Cum. Suppl. 2008 (cit. Dicey), s. 1640 f. (kritisk) ang. motsv. kumulativa tillämpning i RK.
- ³⁹ Den nya lydelsen 'alla omständigheter av betydelse' torde inte innebära någon ändring i sak, utan ges samma innebörd som den tidigare formuleringen i RK art. 3.3.
- ⁴⁰ Följande medlemsstater är konventionsstater: Belgien, Frankrike, Lettland, Litauen, Luxemburg, Nederländerna, Polen, Portugal, Slovakien, Slovenien, Spanien och Österrike.
- ⁴¹ Mål C-364/93 *Marinari mot Lloyd's Bank*, REG 1995 s. I-2719.
- ⁴² Motiveringen, s. 12.
- ⁴³ Hohloch, (2007) 9 Yb.P.I.L.1, s. 7 ff.
- ⁴⁴ Mål 21/76 *Bier mot Mines de Potasse d'Alsace* [1976] ECR 1735, REG spec.utg., vol. III s. 209.
- ⁴⁵ Mål C-68/93 *Shevill mot Presse Alliance*, REG 1995 s. I-415.
- ⁴⁶ *Lex loci damni*-regeln återfinns även i art. 6, 7, samt 12.2.a.
- ⁴⁷ Tillämpningen av BIF art. 5.3 förutsätter att deliktorten är belägen i en medlemsstat, samt

- naturligtvis den allmänna förutsättningen avseende BIF, dvs. i princip att svaranden har sitt hemvist i medlemsstat, se BIF art. 2 och 4.
- ⁴⁸ Hohloch, (2007) 9 Yb.P.I.L. 1, s. 11.
- ⁴⁹ Rekviritet 'olika rättordningar' innebär att det inte är tillräckligt att det rör sig om en federation. Både Förbundsrepubliken Tyskland och Schweiziska edsförbundet har en nationell (federal) civilkod som reglerar utomobligationsrätten.
- ⁵⁰ Hartley, (2008) 57 I.C.L.Q 899, avsnitt I.B.4. Jfr Louisiana Civil Code, Article 3544(1)
- ⁵¹ Saf, NFT 2006 s. 138, s.144 f.; Symeonides, Rome II and Tort Conflicts: A Missed Opportunity (2008) 56 Am.J.Comp.L. 173, s. 211 ff.
- ⁵² Ingresspunkt 34. NJA 1933 s. 364, där käranden [*sic!*] yrkade vållande enligt *lex domicili communis*. Kozyris, (2008) 56 Am.J.Comp.L. 471, s.483.
- ⁵³ Hohloch, (2007) 9 Yb.P.I.L. 1, s. 12. Jfr tillämpningen av RK art. 4 i somliga medlemsstater, där presumptionen rutinmässigt genombrutits.
- ⁵⁴ *Edmunds v. Simmonds* [2001] 1 WLR 1003.
- ⁵⁵ Bogdan 2008, s. 292.
- ⁵⁶ Följande medlemsstater är konventionsstater: Finland, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna, Slovenien, och Spanien.
- ⁵⁷ Motiveringen, s. 13. Huber/Illmer, (2007) 9 Yb.P.I.L. 31, s. 37 ff.; Stone, (2007) 4 Ankara Law Review 95, 118 ff. Rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister, i dess ändrade lydelse enligt direktiv 1999/34/EG.
- ⁵⁸ Dicey, S35-210; Hartley, (2008) 57 I.C.L.Q 899, avsnitt II.A.6; Huber/Illmer, (2007) 9 Yb.P.I.L. 31, s. 43; Stone, (2007) 4 Ankara Law Review 95, 122.
- ⁵⁹ Huber/Illmer, *ibid.*, s. 42–43. Jfr Bogdan 2008, s. 289; Dicey, S35-203; Hartley, *ibid.*, avsnitt II.A.6.
- ⁶⁰ Huber/Illmer, *ibid.*, s. 43–44. Jfr Dicey, S35-203; Hartley, *ibid.*, avsnitt II.A.7.
- ⁶¹ Se art. 6.4, resp. ingresspunkt 21. För en utförligare analys, se Hellner, (2007) 9 Yb.P.I.L. 49.
- ⁶² Motiveringen, s. 16. Bogdan 2008, s. 290.
- ⁶³ Jfr ingresspunkterna 11 och 30. Motiveringen, s. 15 ff. Dicey S35-215.
- ⁶⁴ de Boer, (2007) 9 Yb.P.I.L 19, s. 26. Motiveringen, s. 20.
- ⁶⁵ Ingresspunkt 26, resp. art. 8.2.
- ⁶⁶ Angående domsrätten, se mål C-18/02 *Torline*, REG 2004 s. I-1417. Palao Moreno, (2007) 9 Yb.P.I.L 115. Giltigheten av ett sådan framförhandlat kollektiv bedöms enligt RK resp. Rom I. Jfr. AD 2007 nr 2, kommenterat i Saf, (2007) 9 Yb.P.I.L 481, samt JT 2008 s. 220.
- ⁶⁷ Motiveringen, s. 22.
- ⁶⁸ Bogdan 2004, kapitel 15; Eek, s. 95 ff.; Karlgren, s. 108–109. Art. 21 är identisk med RK art. 14. Se vidare Guiliano/Lagarde, s. 36.
- ⁶⁹ Motiveringen, s. 26. Rom II art. 21 bygger på RK art. 9. Se vidare Guiliano/Lagarde, s. 29 ff.; samt Saf 1999, avsnitt 6.5.2.
- ⁷⁰ Rom II art. 1.3. Rom II art. 22 bygger på RK art. 14, se Motiveringen, s. 26. Se vidare Guiliano/Lagarde, s. 36 ff.; Saf 1999, avsnitt 7.2.2.
- ⁷¹ Den ursprungliga benämningen har bibehållits Rom I art. 9.
- ⁷² Förenade målen C369/96 och C-376/96, brottmål mot Jean-Claude Arblade och Arblade & Fils SARL och Bernard Leloup och Sofrage SARL, REG 1999 s. I-8453.
- ⁷³ Mål C-381/98 *Ingmar GB*, REG 2000 s. I-9305, angående direktiv 86/653/EEG om självständiga handelsagenter.
- ⁷⁴ Pålsson, Bryssel I-förordningen jämte Bryssel- och Luganokonventionerna, 2008 (cit. Pålsson), s. 164. Se även Act.Doc. La Haye 11 (1968) III s. 34 och 54.
- ⁷⁵ EGBGB Art. 40 Unerlaubte Handlung, 4 st. Kropholler, Europäisches Zivilprozessrecht, 8 u. 2005, s. 206; Looschelders, Internationales Privatrecht – Art.3–46 EGBGB, s. 606 f.
- ⁷⁶ Dicey, s. 1915 ff.; Stone, EU Private International Law, 2006 (cit. Stone), s.116.
- ⁷⁷ Motiveringen, s. 26. Derelevanta lagvalsreglerna återfinns numera i Rom I art. 7.
- ⁷⁸ Se mål C-463/06 *FBTO Schadeverzekering NV mot Odenbreit*, REG 2007 s. I-11321, kommenterat i Saf, NFT 2008 s. 303. Pålsson, s. 162 ff.
- ⁷⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/26/EG av den 16 maj 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar om ansvarsförsäkring för motorfordon samt om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG och 88/357/EEG (fjärde direktivet om motorfordonsförsäkring), EGT 2000 L 181/65.

- ⁸⁰ Dicey, S35-266–267. Art. 19–20 är identiska med RK art. 13, se Motiveringen, s.26. Se vidare Guiliano/Lagarde, s. 35.
- ⁸¹ Hartley, (2008) 57 I.C.L.Q 899, avsnitt I.B.4; Stone, (2007) 4 Ankara Law Review 95, 104 f. Jfr Hohloch, (2007) 9 Yb.P.I.L 1, 11 f.
- ⁸² Dessvärre saknas det samordning i terminologin: i Rom I art. 19 används ‘huvudkontor’ för juridiska personer och ‘huvudsakliga driftställe’ för fysiska näringsidkare. Ingen skillnad i sak torde vara åsyftad, dock hade en enhetlig terminologi varit – om inte annat – pedagogisk.
- ⁸³ Basedow, EC Conflict of Laws – A Matter of Coordination, i International Seminar on the Communitarization of Private International Law (Conflict of Laws, Jurisdiction and Recognition of Foreign Judgments), Held at the Lisbon School of Law on May 7 and 8, 2004, ed. Luis de Lima Pinheiro (Org.), s. 17, s. 26.
- ⁸⁴ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om införande av ett förfarande för förhandling och ingående av bilaterala avtal mellan medlemsstater och tredjeländer om områdesspecifika frågor avseende tillämplig lag för avtalsförpliktelser och utomobligatoriska förpliktelser, KOM(2008)893 slutlig
- ⁸⁵ Se 1969 års Wienkonvention om traktaträtten, art. 41 (analogt). Saf, ERT 2007 s. 632, s. 635 ff.
- ⁸⁶ Ingresspunkt 36.
- ⁸⁷ Kozyris, (2008) 56 Am.J.Comp.L. 471, s. 479.